

Jaciment del monestir de Sant Sebastià dels Gorgs

Avinyonet del Penedès

Ubicació

Comarca:	Alt Penedès
Lloc/Adreça:	Sant Sebastià dels Gorgs, 08792 AVINYONET DEL PENEDÈS.
Emplaçament	Plaça al centre del nucli urbà del poble de Sant Sebastià dels Gorgs.

Coordenades:

Latitud:	41.38067
Longitud:	1.76584
UTM Est (X):	396804
UTM Nord (Y):	4581751

Classificació

Número de fitxa	08013-121
Àmbit:	Patrimoni immoble
Tipologia	Jaciment arqueològic
Estil / època:	Medieval
Segle	XI
Any	1030
Estat de conservació	Regular
Notes de conservació:	Els treballs de rehabilitació del conjunt monumental es van iniciar el 1961, data en que la Diputació de Barcelona va emprendre diverses campanyes de restauració de l'antic priorat, especialment entre el 1970 i el 1974, i es dugueren a terme importants obres de consolidació del claustre i del campanar (PLADEVALL-LLORACH, 1992: 82). La situació del monestir li confereix la seva valoració com a fita que configura una imatge paisatgística d'interès dins el marc que li dona suport. Aquesta consideració fa que s'hagi de tenir en compte la preservació i integració del seu entorn, que li dona suport, en el qual una intervenció inadequada pot provocar perjudicis en la seva contemplació, que està supeditada a un diàleg amb el medi físic dins el qual es troba i una relació ambiental monument-entorn configurada al llarg del temps.

Protecció	Legal
Tipus de protecció:	BCIN
Europea – Atributs inspire:	National Monument Record – Religiós i/o funerari
Observacions protecció:	BCIN
Data aprovació:	dj., 31/08/2000 - 12:00
Número inventari	BCIN - R.I. - 51 - 0010511 – 00000 - IPAC
Generalitat i altres inventaris	
Accés	Fàcil
Ús actual:	Religiós
Titularitat	Privada
Titular:	Arquebisbat de Barcelona C/ Bisbe, 5, 08002-BARCELONA

Fitxes associades:

[Ca l'Amat](#)

[Sant Sebastià dels Gorgs](#)

[Torrents d'Avinyó, Xops i Sant Sebastià dels Gorgs](#)

[Cal Cinto/Casa d'Antoni Pinyol](#)

[Can Pujol](#)

[Monestir de Sant Sebastià dels Gorgs](#)

[La Caseta](#)

[Ca l'Esteve](#)

[Sarcòfag d'Arnau de Vilanova](#)

[Claustre del monestir de Sant Sebastià dels Gorgs](#)

[Cal Bou](#)

Autoria de la fitxa J.M. Huélamo - ARQUEOCIÈNCIA

Data de registre de la fitxa: dv., 15/11/2002 - 01:00

Descripció

Es tracta d'un antic monestir, avui església parroquial, que va centrar el nucli urbà crescut al seu redós i que porta el mateix nom. Del conjunt destaca l'església, situada al nord; . El Servei de Monuments de la Diputació va efectuar treballs de restauració a partir de 1971 dels que no queda gaire constància tret d'una breu memòria i els records orals i escrits dels veïns i estudiosos, especialment, de Mn. Margarit. Sembla que es van excavar en un cantó del claustre dues grans sitges que es van classificar com a medievals. No se sap els tipus de materials, però s'indica que hi havia també tegulae. En notícies de la dècada de 1960 s'indica que s'hi havien fet excavacions i que hi havien aparegut les restes d'un gran edifici romà, sense més precisió (RIBÉ et al.; 1989-1998). Sembla que es pot precisar que una de les sitges va aparèixer al peu de la sortida de la sagristia. Dies la descriu com de "dimensions considerables" i revestida amb "pedres amb morter". Dona referències, així mateix, d'un dipòsit revestit de pedra tallada. Sota l'ala de ponent va aparèixer una tomba amb escasses restes humanes, que s'introduïa sota els fonaments de la casa contigua (DIES PALAU, 1971).

Observacions:

(Continuació història) La dotació essencial del monestir estava formada per les terres que l'envoltaven, per la parròquia de Sant Pau d'Ordal i per altres alous escampats per tot el Penedès. A més, el monestir

era propietari d'altres béns dispersos, entre el quals caldria destacar la Parellada dels Pòdols, sota el camí que anava del priorat a la Granada, els masos de Malselliga (les Gunyoles), un mas a Avinyonet i altres masos i alous per tot el Penedès, especialment als castells de Subirats i Santmartí. A finals del segle XII o començament del XIII es va realitzar l'ala de llevant del claustre, hipotèticament la de migdia (de la qual avui no en resta cap vestigi) i el portal romànic actual, a instàncies dels monjos marsellesos. Aquest portal romànic estava en una posició més avançada, en la mateixa línia que l'actual porta oest del claustre. Segurament llavors s'aixecaren una sèrie de dependències monacals entorn del claustre. El 1373 un terratrèmol afecta bona part del monestir. Potser que l'edifici patís danys, ja que en 1380 en una visita pastoral es palesa l'estat d'enrunament de l'absis i el campanar. Entre 1388 i 1450, més o menys, es duen a terme obres que consisteixen en refer els trespols del campanar, bastir l'absis actual amb volta de creueria subjectada per una clau –amb un Sant Martí voltat de sagetes, o sia, reconvertit en Sant Sebastià- i una coberta plana que desguassa per les gàrgoles dels contraforts de la seva part de llevant. A partir del segle XIV el monestir va patir una degradació constant que tampoc no es va acabar amb la seva incorporació a l'abadia de Montserrat el 1409, entrant poc després en una total decadència, fins a desaparèixer de l'interior de les seves dependències tot rastre de vida comunitària. Així, les rendes que mantenien els tres o quatre monjos que encara subsistien passaren a ser percebudes per l'abadia matriu. Sant Sebastià va esdevenir un simple centre d'administració de diverses propietats de Montserrat, però menat per un prior. Des del segle XIV i durant els segles XV i XVI, les edificacions del monestir van patir un deteriorament molt gran, tot i les obres realitzades a la capçalera de l'església durant el segle XIV. D'aquesta manera, tot el conjunt va acabar en estat ruïnós, tal com expliquen les visites pastorals del segle XVI. Les últimes reformes importants documentades són de l'any 1606, en època del pare Jaume Forner, abat de Montserrat. Aquestes obres es van centrar fonamentalment en el trasllat del portal romànic a l'emplaçament actual, que comporta l'escurçament de la nau per la banda de ponent; l'obertura d'un òcul sobre el portal; potser la realització de la volta escarzera i el paviment de la nau; probablement, la construcció de la capella del Roser, al mur nord de l'església; una nova coberta per al campanar i segurament també l'enteixinat de guix situat sota el seu últim trespòl; i l'engrandiment de l'edifici prioral per ponent. Ja en aquells anys, i fins a l'exclaustració, Sant Sebastià havia esdevingut una simple propietat que els priors arrendaven a pagesos de la comarca. L'any 1785, el prior Agustí Bragado obre els sarcòfags de la planta baixa del campanar i en un d'ells grava el seu nom. Segurament és l'època en què s'aixeca el cor. La desaparició definitiva del priorat es va produir entre el 1821 (exclaustració i subhasta, passant a mans de particulars) i el 1835, any aquest en què es produeix la definitiva secularització. Tot i el parèntesi de l'últim període de govern de Ferran VII, els antics propietaris, Jaume Hugas i Josep Faiges, recuperaven la finca el 1835, excepte l'església, que va passar a ser considerada un annex de la parròquia d'Avinyonet i, a partir del 1851, parròquia independent" (PLADEVALL-LLORACH, 1992: 79-82).

Història

El topònim del lloc de Sant Sebastià dels Gorgs apareix des del segle X, mentre que la fundació del monestir de Sant Sebastià data del segle XI. El nom té l'origen en la riera del mateix nom que transcorre prop del cenobi, i que encara presenta diversos gorgs al seu recorregut. Hipotèticament ja sembla existir una església pre-romànica, de planta rectangular i amb coberta a dues aigües suportada per encavallades de fusta, que seria l'edifici fundacional del posterior monestir de Sant Sebastià dels Gorgs. La notícia més antiga coneguda en que es menciona aquest enclau religiós és de l'any 1024, quan es lleguen a aquesta església unes terres situades al terme d'Eramprunyà. Tanmateix, el primer document escrit en que es fa menció del topònim es troba al Cartulari de Sant Cugat del Vallès (núm. 112). Es tracta d'una delimitació de terres cedides a Sant Cugat, datat el 15 de gener de l'any 976 (JUNQUERAS, ESCAYOL, 2001: 1): "de orientis in ipsos gorgos, de meridie in villa de Lobos" . Existia, doncs, hipotèticament ja al segle XI, una

església pre-romànica, de planta rectangular i amb coberta a dues aigües, suportada per encavallades de fusta, que seria l'edifici fundacional del posterior monestir. Un testimoni de gran interès, que dona a conèixer l'inici de la vida monàstica, és el testament d'Ermengarda, filla del comte Borrell II de Barcelona i mare de Mir Geribert, dictat el 1030. En ell, Ermengarda dona a Sant Sebastià les vinyes que tenia als Gorgs i altres propietats menys importants. Així mateix, va ordenar vendre els seus cavalls, pollins, muls, porcs i espets de pa. També deixà a l'església de Sant Sebastià sis vaques més i la meitat de l'alou de Ventallós. La clàusula més rellevant d'aquest testament és aquella en la qual Ermengarda disposà que s'establissin a Sant Sebastià quatre monjos que, conjuntament amb els clergues que hi visquessin, tenien l'obligació de celebrar missa cada dia i resar matines i vespres, pregant per la salvació de la seva ànima. L'encarregat de tirar endavant les darreres disposicions d'Ermengarda va ser el seu fill, Mir Geribert, que es pot considerar el fundador del monestir. El "príncep d'Olèrdola", com es conegut aquest personatge es va ocupar de la dotació del cenobi, que esdevingué el monestir familiar on ell i els seus descendents havien de ser enterrats. És significatiu en aquest sentit el testament sacramental de Mir Geribert del 1060, jurat precisament sobre l'altar de Sant Martí de l'església de Sant Sebastià dels Gorgs. Es desconeix la data exacta de la consagració de la primera església i del començament de la vida comunitària, però en tot cas el cenobi ja funcionava el 1043 quan l'abat Miró i la resta de monjos van vendre a Geribert i a la seva esposa una parcel·lada de terra al terme d'Olèrdola. Un dels signants d'aquesta carta de compra-venda és el mateix Mir Geribert. En poc temps Sant Sebastià va esdevenir el principal monestir del Penedès i de les comarques veïnes de l'Anoia i del Baix Llobregat. Aquest inici independent i brillant no va reeixir, ja que, des del 1052, Sant Sebastià esdevingué un priorat, mesura portada a terme pel mateix Mir Geribert i la seva esposa Guisla, qui per tal d'assegurar la tutoria d'una abadia famosa i evitar les usurpacions de béns, va decidir la unió del petit cenobi amb Sant Víctor de Marsella, centre d'irradiació de la reforma gregoriana. L'any 1059 es produeix la unió definitiva, quan Geribert firmà un pacte amb l'abat de Sant Víctor de Marsella, pel qual des d'aquell moment els monjos provençals posseïrien el priorat, tot observant la regla de Sant Benet. En el document es deixava clar que Sant Sebastià restaria per sempre més sota la protecció de la família de Mir Geribert, els Santmartí.

Bibliografia

BARILLOU, J. (1936) "Una joia arqueològica abandonada: Sant Sebastià dels Gorgs", La Publicitat, Núm. 56. BROTO TWOSE, J.M. (1987) "La desamortització va partir el monestir de Sant Sebastià dels Gorgs", Catalunya Cristiana, Setmana del 22 al 28. BUCH, J. (1965) "Sant Sebastià dels Gorgs", Butlletí del Centre Excursionista de Gràcia, Núm. 274, Barcelona CRUAÑES OLIVER, Esteve (1980) Esglésies romàniques del Penedès. Vilafranca: Museu de Vilafranca. DIES PALAU, Enric Mn (1971) Informe y notas de los trabajos efectuados durante el verano de 1971 en San Sebastián dels Gorcs. Barcelona, Document mecanografiat. EXPEDIENT (s.d.) Expedient de Declaració BCIN-Monument històric. Monestir de Sant Sebastià dels Gorgs. Avinyonet del Penedès (Alt Penedès). JUNQUERAS VIES, Oriol; MARTÍ ESCAYOL, Maria Antònia (2001) Informe sobre l'origen, ús i significat dels topònims del terme municipal d'Avinyonet del Penedès. Document mecanografiat. LLORACH SANTÍS, S. (1983) El Penedès durant el període romànic, Sant Sarní d'Anoia. MARGARIT, A (1983c) Sant Sebastià dels Gorgs. Breu història calendar de restes arqueològiques. Barcelona: L'autor. MARGARIT, A (1988) "Des del monestir de Sant Sebastià. Donant una ullada a la història del terme" Full Informatiu. Núm. 4, Avinyonet del Penedès. MARTIN ALBERO, R. (1935) "Els llocs oblidats: Sant Sebastià dels Gorgs", Mai Enrera. Butlletí del Centre Excursionista de Gràcia, Núm. 124, Barcelona PLADEVALL, A. ET AL. (1982) El monestir de Sant Sebastià dels Gorgs. Barcelona: Artestudi. PLADEVALL I FONT, Antoni; LLORACH I SANTIS, Salvador (1992) "Sant Sebastià dels Gorgs". Catalunya Romànica. El Penedès. L'Anoia. Avinyonet del Penedès, vol. XIX. Barcelona: Enciclopèdia Catalana. Pp.: 79-82. PONSÀ, O.; TOMÀS, E. (1984) Pedres i paraules. Romànic al Penedès. Sant Sadurní d'Anoia, Ajuntament de Sant Sadurní d'Anoia. RIBÉ et al. (1989 i 1998) Inventari del patrimoni arqueològic. Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya.

Servei d'Arqueologia. SANTACANA, R.; SOLÉ, M. (1976) "Art romànic penedesenc: Sant Sebastià dels Gorgs" *Dyonisios*, Núm. 152-153, pàg. 3, Vilafranca del Penedès. SERRA CIRÉ, J. (196?) "Cultura comarcal. Sant Sebastià dels Gorgs", *El Eco de Sitges*, Any LXXIII, núm. 385, Sitges. SOLÉ BORDES, J. (1977a) "Sant Sebastià dels Gorgs en la seva història", *Olerdulae*, pp. 4-5, Vilafranca del Penedès. SOLÉ BORDES, J. (1977b) "Sant Sebastià dels Gorgs, malalt?. Conversa amb l'arquitecte Josep Brugal", *Olerdulae*, Núm. 5, pp. 238-240, Vilafranca del Penedès. TRENS, Manuel (1921) "Un sarcòfag important", *Penedès*, Núm. 6, Any III, Juliol-agost 1921

